

Kongo Bunalımı ve 17. Madde Uluslararası Adalet Divanı Tarafından Alınan Finansman Kararı Üzerine Bir İnceleme

Ahmet Emre ATEŞ*

Özet

Afrika ülkelerindeki siyasi istikrarsızlıklar, gerek iç veya bölgesel savaşlardan ve yönetimlerden, gerekse uluslararası aktörlerin etkinliği sorunsalından kaynaklanmaktadır. Bu makalenin amacı, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nin siyasi sorunlarının temelinde yatan nedenleri araştırmaktır. İlk aşamada, sorunun tarihine ve Kongo'nun yirminci yüzyıldaki gelişimine değinilecektir. İkinci aşamada, uluslararası aktörlerin, Kongo sorununa yönelik yorumları değerlendirilecektir. Sonuç olarak, Soğuk Savaş ve sonrası dönemdeki Afrika'nın görece istikrarsızlığının çözümünde uluslararası hukuk kararlarının etkisi tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kongo, Birleşmiş Milletler Örgütü, Uluslararası Hukuk.

Congo Crisis and the Article 17 A Study on the Financial Decision of the International Law Court

Abstract

It can be argued that political instability of African states is constantly based on whether the domestic and regional atrocities and powers, or the incompetence of international actors in these fields. The aim of this article is to find out the reasons of political problems concerning Democratic Republic of Congo. Firstly, the history of political problems will be explained as well as the situation of Congo in the 20th century. Secondly, the attitudes of international actors will be investigated. In summary, the influence of decisions of international organisations on solving regional problems and instability in Africa in the era of Cold War and its aftermath will be discussed.

Keywords: Congo, Organization of United Nations, International Law.

Giriş

Bu çalışmada eski sömürge ülkelerin 1945 sonrası bağımsızlaşmaları sonucu yaşanan bunalımlardan Kongo örneğine değinilerek, Uluslararası Adalet Divanı'nın Birleşmiş Milletlerin (BM) Kongo Görev Kuvveti (Opération des Nations Unies au Congo, ONUC) hakkında almış olduğu kararın Kongo ve örgüt üzerindeki siyasi sonuçları araştırılacaktır. Esas itibariyle, siyasi etkileri incelenecek konu, BM'nin mali harcamalarına ilişkin BM Andlaşması'nın 17'inci maddesindeki ikinci fıkra üzerine Uluslararası Adalet Divanı'nın 20 Temmuz 1961 tarihinde vermiş olduğu istişari mütalaa ve Kongo üzerindeki sonuçları üzerinedir.

Söz konusu mütalaa ile alakalı fazla sayıda kitap olmaması bir yana mütalaanın siyasi etkilerini tartışan kilit bir eser de yoktur. Bu imkânlar nispetinde çalışmanın amacı yeterli sayılabilecek mütevazi bir sonuca ulaşabilmektir. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Kongo bunalımının tarihsel gelişimi, ikinci bölümdeyse Uluslararası Adalet Divanı'nın istişari mütalaa ve siyasi etkileri tartışılacaktır.

Kongo Tarihi ve Sorunu

Kongo Nehri'nin ortasından geçtiği ve ismini de bu nehirden alan Kongo 1960'a kadar batı ve kuzey kesimleri Fransız, doğu ve güney kesimleri Belçika egemenliğinde

* Dr., İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-posta: ahmetemreates@hotmail.com

bulunan bir Afrika ülkesiydi. 30 Haziran 1960 tarihinde bağımsızlıkçı akımları daha fazla bastıramayan Belçika, Kongo'nun bağımsızlığını tanımıştır. Fakat aynı zamanda Belçika, Kongo'nun zengin kaynaklara sahip Katanga bölgesinde ayrılıkçı hareketleri teşvik etme yoluyla Kongo üzerindeki varlığını devam ettirmeye de çalışmaktaydı.¹

Kongo, ilk kez 1482 yılında yapılan keşiflerde dikkatleri üzerine çekmiştir. Portekizli Diogo Cao'nun keşfinde başta Kikongo, Tshiluba, Swahili ve Lingala olmak üzere bölgede 220 farklı dilin konuşulduğu ortaya çıkmıştır.² Fakat Kongo, 19. yüzyılın ortasına kadar Batılı sömürgeci devletlerin veya imparatorluların dikkatini çekmemiştir. II. Leopold dönemi Belçika'nın Kongo'daki altyapıyı geliştirmesi sonucunda maden ve elmas üretiminde artış olmuştur. Örneğin 1930'lara gelindiğinde bakır üretimi 56.221'den 138.949 metrik tona, elmas üretimi ise 318.979'dan 2.518.258 karata yükselmiştir.³ Altyapıdaki gelişmelerle artan hammadde yoğunluğu, Kongo'yu Belçika için önemli kılmıştır. Öyle ki, İkinci Dünya Savaşı boyunca Alman işgalinden dolayı İngiltere'de sürgünde yaşayan Belçika Hükümeti'nin masrafları Kongo tarafından karşılanmıştır.⁴

Kongo Demokratik Cumhuriyeti ancak 1960 yılında bağımsızlığını ilan edebilmiştir. Bağımsızlığının ertesi günü yani 1 Temmuz'da BM'ye üyelik başvurusunda bulunur ve bunun üzerine 20 Eylül 1960 tarihinde BM üyesi olarak ilan edilir. Fakat bu süreç içinde 11 Temmuz tarihinde Katanga'daki isyancı hareketin lideri Moise Tshombe bölgenin (Katanga) Kenya'dan ayrıldığını açıklar. Bir gün sonraysa Belçika söz konusu bölgedeki vatandaşlarının güvenliğini sağlamak amacıyla bölgeye asker yığar. Bu gelişmenin ardından Kongo'nun cumhurbaşkanı Kasavubu Belçika'nın müdahalesiyle düşmanca bir saldırıya uğradıkları gerekçesiyle BM adına Genel Sekreter Dag Hammarskjöld'den askeri yardım talebinde bulunur. Cevaben Güvenlik Konseyi 14 Temmuz 1960 tarihinde 143 sayılı kararı onaylar ve Belçika kuvvetlerinin derhal çekilmesi ile Kongo merkezi hükümetinin duruma hâkim olmasına kadar geçecek süre zarfında Genel Sekreter merkezi hükümete askeri yardım için görevlendirilir.⁵ Böylelikle 1960-64 arası sürecek Kongo Bunalımı baş göstermiştir.

17 Temmuz 1960 tarihinde Kongo merkezi hükümeti BM'ye bir ultimatom göndererek Belçika kuvvetlerinin çekilmede isteksiz ve yavaş davranmaları karşısında SSCB'den askeri yardım istenebileceğini bildirdi. Sorun artık Doğu-Batı blokunun rekabetine doğru sürüklenmekteydi. Bununla beraber, Kongo'nun iç politikasındaki gerilim ivme kazanıyordu. Albay Joseph Mobutu tarafından devrilen Başbakan Patrice Lumumba öldürülüyor, merkezi hükümetin denetimi zayıflıyordu.

BM Güvenlik Konseyi bu gelişmelerden sonra BM kuvvetlerine geniş müdahale yetkisi vererek Katanga üzerindeki baskılarını arttırmış ve en sonunda ayrılıkçı lider Tshombe'yi Kongo'nun bölünmez bütünlüğünü tanınmasını 21 Aralık 1961 tarihinde sağlamıştır. Ne var ki, ONU Haziran 1964'e kadar ayrılıkçı hareketi tamamen sona erdirmek için merkezi hükümete yardım eder. Kuvvetin görev süresi boyunca Kuzey Rodezya yolunda uçağının düşmesi sonucu BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld yaşamını yitirmiş, iç savaşta 250 insan kaybı olmuş ve 400 milyon dolarlık bir harcama meydana gelmiştir. 1965 yılına gelindiğinde, Genel Kurmay Başkanı Joseph-Desire

¹ Hasgüler, Mehmet ve Uludağ, Mehmet, Devletlerarası ve Hükümetler-dışı Uluslararası Örgütler, Nobel Yayınları, Ankara 2004, s.144.

² İnat, Kemal ve Telci, İsmail Numan, "Kongo Demokratik Cumhuriyeti (Zaire): Orta Afrika İç Savaşı", İnat, Kemal; Duran, Burhanettin; Ataman, Muhittin (der.), Dünya Çatışmaları, Nobel Yayınları, Ankara 2010, s.122.

³ Aynı yerde, s.126.

⁴ Aynı yerde.

⁵ Hasgüler, Uludağ, a.g.e., s.145.

Mobutu yönetime el koyar. 1965 yılından 1997 yılına kadar geçen otuz iki yıllık süre içinde Mobutu Kongo'da iktidarda kalmıştır.

Katı bir Afrika milliyetçisi olan Mobutu, 1971 yılında ülkenin adını Zaire olarak değiştirerek, Afrikalılaştırma politikasını başlatmıştır.⁶ Mobutu döneminde siyasi partiler ortadan kaldırılmıştır. Böylelikle, Zaire'de siyaset alanı sınırlandırılmıştır. 1990 yılına kadar bu durum böyle devam etmiştir. Kongo veya Mobutu'nun verdiği adla Zaire, Devrimci Halk Hareketi adındaki tek yasal partinin egemenliğinde yönetilmiştir. Mobutu'nun dönemi, yolsuzluk olaylarının yoğun yaşandığı kleptokrasi (hırsızlar tarafından yönetilme) olarak tanımlanmıştır.⁷

Soğuk Savaş'ın bitimiyle, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin Zaire'ye yönelik atfettiği stratejik önem azalmıştır. Sonuç olarak Mobutu dönemindeki baskıcı yönetimin yerine demokrasinin geliştirilmesi ön plana çıkmıştır. 1994 yılında yaşanan % 9800'lük bir enflasyon ve Ruanda'daki Hutu güçlerinin Mobutu'nun izniyle ülkenin doğusunda konuşlanması ülkedeki siyasi gerilimi tırmandırmıştır.⁸ 29 Mayıs 1997 tarihinde gerilla savaşının lideri Laurent Kabila cumhurbaşkanlığını devralmış ve Zaire'nin adını yeniden Kongo Demokratik Cumhuriyeti olarak değiştirmiştir.

Baba Laurent Kabila ve onun 16 Ocak 2001 tarihinde yapılan darbe sonucunda öldürülmesinden sonra yerine geçen oğlu Joseph Kabila dönemleri, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Afrika'da başta Ruanda sorunu gibi pek çok kıtasal sorunun yaşandığı zamana denk gelmektedir. Bir yandan Kongo'da üstlenmiş olan Ruanda ve Ugandalı gerilla birliklerinin yarattığı gerilim, diğer yandan ülkenin doğu ve kuzeydoğusundaki yeraltı madenlerinin illegal yöntemlerle işletilmesi, başta Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Batılı devletlerin, müdahalelerine ve rekabetine yol açmıştır.

Tüm bu yaşananların ötesinde uluslararası çözüm önerilerinin yetersizliği, gerek Kongo'nun, gerekse Orta Afrika'nın istikrarsızlığını süreklileştirmektedir. Bu noktada, Birleşmiş Milletler Örgütü ile Uluslararası Adalet Divanı'nın kararlarındaki iyi niyet göstergesine rağmen, siyasi iradenin eksikliği incelenerek Kongo ve benzeri bunalımların salt ülkelerin iç siyasetine bağımlı olmadığı da anlaşılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Açısından Kongo Bunalımı

BM'nin 1960 yılında giriştiği Kongo teşebbüsü siyasi ve mali açıdan örgütü içinden çıkılmaz sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır.⁹ Güvenlik Meclisi'nin 13 Temmuz 1960'ta aldığı kararla kurulan ONU Kongo'nun bağımsızlığından sonra oluşan iç düzensizliği ortadan kaldırmak amacındaydı. Fakat kuvvetin takriben 20.000 kişiden oluşması, dolayısıyla büyük olması ve Kongo hareketinin uzun sürmesi önce finansal sonra da siyasi sorunlar doğurmuştur.

Öncelikle Bütçe ve İdari İşler İstişare Komitesi Kongo kuvvetlerinin 1960 yılı giderlerinin (60 milyon dolar) karşılanması için üye devletler arasında eşit yükümlülüğe/mali yardıma başvurulması talebi Genel Kurul'un Beşinci Komitesi'nde tartışmalara sebep olur.¹⁰ Bir taraftan Sovyet blokuna dâhil ülkeler mali yükün büyük kısmının Kongo olayının çıkmasına sebep olan Belçika tarafından karşılanmasını savunurlarken, diğer taraftan Latin Amerika devletleri meblağın Güvenlik Meclisi Daimi üyelerince ödenmesini teklif etmişlerdir.¹¹

⁶ İnat ve Telci, a.g.e., s.129.

⁷ İnat ve Telci, a.g.e., s.130.

⁸ İnat ve Telci, a.g.e., s.132.

⁹ Gönübol, Mehmet, Milletlerarası Siyasi Teşkilatlanma, Sevinç Matbaası, İstanbul 1975, s.218.

¹⁰ Aynı yerde, s.219.

¹¹ Aynı yerde.

Ertesi yıl ONUC'un 1961 yılı giderleri yine aynı tartışmalara sahne olur ama bu sefer Bütçe ve İdari İşler İstişare Komitesi'nin belirlediği miktara itiraz eden ülkelerin hepsi söz konusu meblağın ödenmesi için meselenin BM Andlaşmasının 17'inci maddesine göre değil 11'inci maddesine göre yani Güvenlik Meclisi'nce görüşülmesi gerektiğini savunmuşlardır. Sonuç olarak, Genel Kurul kararında –bir yıl öncekinden farklı olarak, andlaşmanın 17'inci maddesine atıfta bulunmamış ve ödemenin “hukuki bir vecibe “olduğunun belirtmemiştir.¹²

Genel Sekreterin 11 Aralık 1961 tarihinde Genel Kurul'un Beşinci Komitesi'ndeki konuşmasından sonra komite Uluslararası Adalet Divanı'ndan istişari mütalaa talebinde bulunur. Talebe göre genel Kurul'un 1961 yılına kadar ONUC'un (ve aynı zamanda UNEF) finansmanı için almış olduğu kararların, Andlaşmanın 17'inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince “teşkilatın giderleri” için alınmış kararlar sayılıp sayılamayacağı üzerinedir. Böylelikle, her üye devletin Genel Kurul'un tespit ettiği ölçüde ödemedede bulunmak mecburiyetinde olup olmadıkları öğrenilecektir.¹³

Divan ilk aşamada¹⁴ 17'inci maddenin ikinci fıkrasında yer alan “teşkilatın giderlerinin” ne anlam ifade ettiğini yorumlar. Divana göre “gider” sözcüğü söz konusu maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında bulunan “bütçe” sözcüğüyle ilişkilidir. Fakat ilginç olan nokta, birinci maddede yer alan “Genel Kurul, teşkilatın bütçesini inceler ve tasvip eder”¹⁵ cümlesinde söz konusu bütçenin idari veya operasyonel olduğu belirtilmezken üçüncü maddede “idari” bütçeden bahsedilir. Bu açıdan incelendiğinde divan şayet üçüncü fıkradaki “idari” bütçe sözcüğüyle teşkilatın giderlerine kısıtlama getirilebilmişse aynı kısıtlamanın, istenilseydi, birinci ve ikinci fıkralar için de yapılabileceğini fakat bilhassa yapılmadığı fikrine sahip olur. Üçüncü fıkradaki kısıtlamanın benzerinin birinci ve ikinci fıkralarda yer almaması söz konusu bütçenin hem idari işlerin hem de barış ve güvenliğin teminini amaçlayan harekâtların masrafını içerdiği anlamına gelmektedir.

İkinci aşamada Uluslararası Adalet Divanı 17'inci maddenin ikinci fıkrasını ayrıntılı bir şekilde yorumlar. Bu fıkrada sözü geçen “teşkilatın giderlerini, Genel Kurul'un yaptığı taksim gereğince üyeler üzerlerine alırlar”¹⁶ cümlesindeki “teşkilatın giderleri” sözünden tek tip gider değil her türlü gider anlamı çıkarıldıktan sonra Uluslararası Adalet Divanı teşkilatın hangi organının barış ve güvenliğin muhafazasını desteklemek üzere taahhütte bulunabileceğini araştırır. Bu noktada, 43'üncü maddenin birinci fıkrasındaki Güvenlik Meclisi'nin yetkilendirebileceği savına karşı Uluslararası Adalet Divanı 24'üncü maddenin birinci fıkrasına göndermede bulunur. Söz konusu fıkra göre:

“Birleşmiş Milletlerin üyeleri, örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyi'ne bırakırlar ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken Güvenlik Konseyi'nin kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler.”¹⁷

Böylelikle uluslararası barış ve güvenliğin muhafazasında Güvenlik Konseyi'nin görevinin önemli fakat tekil olmadığı ispatlanmış olur. Böylece Genel Kurul'un görev ve yetkisinin başat olduğu anlaşılır.

¹² Aynı yerde, s.220.

¹³ Aynı yerde, s.221.

¹⁴ 20 Temmuz 1962 tarihli Uluslararası Adalet Divanı İstişari Mütalaa metni için bk. <http://www.icj-cij.org/cijwww/cdecisions/csummaries/cceunsommaire620720.htm>, 12.03.2012.

¹⁵ Gündüz, Aslan, Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar, Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul 2003, s.90.

¹⁶ Aynı yerde.

¹⁷ Aynı yerde, s.91.

Üçüncü aşamada Uluslararası Adalet Divanı, BM Andlaşması'nın 11'inci maddesinin ikinci fıkrasının yardımıyla, Genel Kurul'un uluslararası barış ve güvenliğin muhafazası durumunda ve bir devlet egemenliğine karşı zorlayıcı eylem olmadığı takdirde her türlü harekâtında mali bir sınırlamayla karşılaşmayacağını açıklar. Bu sayede, ONU ve finansmanı ile ilgili kesin ve net bir mütalaa teşekkül etmiş olur.

BM Andlaşması'nın 17'inci maddesinin ikinci fıkrasının ve sırasıyla 24'üncü maddenin birinci fıkrası ve 11'inci maddenin ikinci fıkralarının teyit ettiği şekilde Kongo harekâtının finansmanı Genel Kurul tarafından karşılanacaktır. Fakat Uluslararası Adalet Divanı'nın vermiş olduğu ve BM Genel Kurulu'nun onayladığı istişari mütalaanın gereği tüm üye devletler tarafından yerine getirilmemiş ve Kongo Bunalımı üzerine BM farklı çareler üretmek zorunda kalmıştır.¹⁸

Kongo ve ONU bunalımının ardından 17'inci maddesinin ikinci fıkrasının Uluslararası Adalet Divanı'na yapılan istişari mütalası BM'yi ve üye olan ve olmayan tüm devletleri yakından ilgilendiren siyasi bir krize yol açmıştır. Sonuç olarak, ONU masraflarının teşkilat giderlerinden sayılacağı ve bunların Genel Kurul tarafından zorunlu olarak karşılanacağı yorumu BM'nin özellikle de Genel Kurul'un ileride olası harekâtların giderlerini ödemelerini kısacası BM'nin uluslararası barış ve güvenliğin muhafazası yolunda atacağı adımları imkânsız kılmıştır.¹⁹ Çünkü hiçbir üye devlet –Kongo bunalımında Sovyet bloku ve Latin Amerika ülkeleri örneğinde olduğu gibi, kendisini doğrudan ilgilendirmeyen olayların mali yükünü sırtlamak istemeyeceklerdir.

Örneğin, Yugoslavya'nın dağılmasıyla Kosova'da yaşananların NATO tarafından önlenmeye ve denetlenmeye çalışılması veya Ruanda'da Hutularla Tutsiler arasındaki katliamda uluslararası camianın 600 milyon dolarlık acil yardımı uzun zaman ertelenmesi ilginçtir.²⁰ Söz konusu karışıklık, BM'nin Kongo bunalımından sonra Uluslararası Adalet Divanı'ndan istediği 17'inci maddeyle ilgili istişari mütalaanın Uluslararası Adalet Divanı tarafından verilen "iyi niyetli" kararın BM'yi ataletle sevk etmesiyle açıklanabilir.

17'inci maddenin ikinci fıkrasına ilişkin verilen istişari mütalaanın siyasi sonuçları gerçekte uluslararası hukukun ne salt normatif ne de salt ampirik olamayacağını akıllara getirmektedir. Uluslararası hukuk açısından teorik veya pratik olana uygunluğun haricinde karar ve uygulamalarda ahlaki olana başvurabilme önemli bir ilke haline gelmelidir. Aksi halde, 20 Temmuz 1962 tarihli istişari mütalaa gibi pek çok Uluslararası Adalet Divanı kararı siyasi açıdan teşvik edici olmaktan öte caydırıcı olur ve uluslararası barışın ve güvenliğin muhafazasının finansmanı/yükü karşılanamaz olurdu.

Sonuç

Sudan'dan sonra Afrika kıtasının en büyük ülkesi olan Kongo Demokratik Cumhuriyeti, bağımsızlığını ilan ettiği 30 Haziran 1960 tarihinden itibaren çeşitli siyasi ve bölgesel istikrarsızlıklara maruz kalmıştır. Doğal kaynaklarının yabancı ülkeler tarafından paylaşımı mücadelesi, iç savaş, otoriter yönetimler ve bölgesel komşularıyla yaşanan gerginlikler Kongo'yu günümüze kadar tartışılır kılmıştır. Özellikle çeşitli barış girişimlerinin ve uluslararası aktörlerin, Kongo bunalımı üzerindeki başarısızlıkları, uluslararası sistemin etkinliğini bir kez daha incelemeyi gerektirmektedir.

Uluslararası çözüm önerilerinin yetersizliği, gerek Kongo'nun, gerekse Orta Afrika'nın istikrarsızlığını süreklileştirmektedir. Bu noktada, Birleşmiş Milletler Örgütü ile

¹⁸ Gönlübol, a.g.e., s.220.

¹⁹ Scheinman, Lawrence ve Wilkinson, David, International Law and Political Crisis, An Analytical Casebook, Little Brown, Boston 1968, s.270.

²⁰ Braeckman, Colette, Condamner les Victimes, Absoudre les Bourreaux, Le Monde Diplomatique, Paris Mars 1995, s.8.

Uluslararası Divan'ın kararlarındaki iyi niyet göstergesine rağmen, siyasi iradenin eksikliği incelenerek Kongo ve benzeri ülkelerdeki bunalımların salt ülkelerin iç siyasetine bağlı olmadığı anlaşılabilir. Kongo ve ONUK bunalımının ardından 17'inci maddesinin ikinci fıkrasının Uluslararası Adalet Divanı tarafından yapılan istişari mütalaası BM'yi ve üye olan ve olmayan tüm devletleri yakından ilgilendiren bir siyasi krize yol açmıştır.

Sonuç olarak, ONUK masraflarının teşkilat giderlerinden sayılacağı ve bunların Genel Kurul tarafından zorunlu olarak karşılanacağı yorumu BM'nin özellikle de Genel Kurul'un ileride olası harekâtların maliyetinin karşılanması kısacası BM'nin uluslararası barış ve güvenliğin muhafazası yolunda atacağı girişim ve hareketleri imkânsız kılmaktadır. Hiçbir üye devlet –Kongo bunalımında Sovyet bloku ve Latin Amerika ülkeleri örneğinde olduğu gibi, kendisini doğrudan ilgilendirmeyen olayların mali yükünü sırtlanmak istemeyecektir.

Uluslararası hukukun ahlaki boyut kazanmasındaki yegâne çözüm önce milli birliğin yani vatandaşlar arasındaki ahlaki sistemin, sonra devletlerarasındaki ahlaki sistemin ve en son evrensel yani insanlar arasındaki ahlak sisteminin yerleştirilmesidir.²¹ Fakat bu noktada insanlar arasındaki ahlak anlayışının faydacı formüller dışında devletlere nasıl uygulanacağı hala belirsizdir. Her ne kadar Jeremy Bentham ve Sir Edward Shepherd Creasy'nin başını çektiği Anglo-sakson faydacı okulun uluslararası hukukun oluşumuna katkısı olsa da²² “fayda” olgusunun siyasal alana kayabileceği de unutulmamalıdır.

Hukuk alanında salt faydacılıktan kurtulmak ise Fransız hukukçu Maurice Hauriou'nun yüzyıl önce ortaya attığı, “müesseselerin müessesesi”²³ kavramını, BM için tasarlayabilmek ve BM'deki yeni sorunları çözebilmek için güncel sorunlarda Kongo bunalımı ve 17'inci madde krizleri gibi eski deneyimlerinin üzerine Amerikalı liberal kuramcı John Rawls'un “cehalet peçesini” örtebilmek gerekir. Özetle, Uluslararası Adalet Divanı kararlarının, hakkaniyet çerçevesinde adalet dağıtılması için üye devletlerin John Rawls'un deyimi olan “cehalet peçesi” sayesinde, bir başka anlatımla tarafsızlıkla hareket edip, kararları kabul etmeleri gerekmektedir.²⁴

Maurice Hauriou, devletleri müesseseler toplamı olarak nitelendirirken, ulusal kurumların kanun koyucu ve uygulayıcı özelliklerini vurgulamaktadır. Hauriou'nun anayasa hukuku hakkındaki gözlemlerini uluslararası ilişkiler alanına uyarlırsak, Uluslararası Adalet Divanı'nın kararları koyacak ve Birleşmiş Milletler bu kararları uygulayacaktır. Söz konusu kararların üye devletler tarafından kabul edilmesi için ise Rawlsçu “eşitlik” ve “özgürlük” yorumlarının ilkeselleşmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde ONUK yüzünden yaşanan mali krizin etkilerinin, BM'nin Yugoslavya ve Ruanda örneklerindeki gibi varolan ataleti ortaya çıkartması engellenebilirdi.

²¹ Kolb, Robert, *Réflexions de Philosophie du Droit International*, Editions Bruylant, Bruxelles 2005, s.356.

²² Aynı yerde, s.358.

²³ Hauriou, Maurice, *Précis du Droit Administratif*, Sirey, Paris 1907, s.21.

²⁴ John Rawls, *Halkların Yasası ve Kamusal Akıl Düşüncesinin Yeniden Ele Alınması*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2003, s.124.

Kaynakça

- Braeckman, Colette, Condamner les victimes, absoudre les bourreaux, Le Monde Diplomatique, Mars Paris 1995.
- Gönlübol, Mehmet, Milletlerarası Siyasi Teşkilatlanma, Sevinç Matbaası, İstanbul 1975.
- Gündüz, Aslan, Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler Örnek Kararlar, Beta Basın Yayın Dağıtım A. Ş., İstanbul 2003.
- Hasgüler, Mehmet ve Uludağ, Mehmet B., Devletlerarası ve Hükümetler-dışı Uluslararası Örgütler, Nobel Yayınları, Ankara 2004.
- Hauriou, Maurice, Précis de Droit administratif, Sirey, Ankara 1907.
- İnat, Kemal ve Telci, İsmail Numan, “Kongo Demokratik Cumhuriyeti (Zaire): Orta Afrika İç Savaşı”, İnat, Kemal; Duran, Burhanettin; Ataman, Muhittin (der.), Dünya Çatışmaları, Nobel Yayınları, Ankara 2010.
- Kolb, Robert, Réflexions de Philosophie du Droit International, Editions Bruylant, Bruxelles 2005.
- Rawls, John, Théorie de la Justice, Seuil, Paris 1997.
- John Rawls, Halkların Yasası ve Kamusal Akıl Düşüncesinin Yeniden Ele Alınması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2003.
- Scheinman, Lawrence ve Wilkinson, David, International Law and Political Crisis an analytical casebook, Little, Brown and CompanyCo., Boston 1968.